

5 שנות נשיאות

דברי הנשיאה היוצאת

פרופ' רות ארנון בסיכום כהונתה

* באספה הכללית הסגורה שהתקיימה בכ"ב בסיוון, תשע"ה (9 ביוני 2015)

פרופ' רות ארנון במקס חילופי נשיאות האקדמיה, בבית נשיא המדינה, ראש השנה תשע"ו

ח ברי האקדמיה הנכבדים, זאת האספה הכללית האחרונה שאני יושבת בראשה, ולכן אבקש לסקור כאן בקצרה מעט ממה שהתרחש באקדמיה בתקופת כהונתי. קודם כול, נעם לי לעמוד בראש מוסד חשוב ומכובד זה, ואני יכולה לציין בסיפוק שהתפקיד זוכה לכבוד ולהערכה הראויים – בכל הפורומים שבהם השתתפתי – משום ההערכה הרבה המכוונת לאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.

כידוע, האקדמיה הוקמה לפי חוק, והוא מציין שבע מטרות או מטלות. במהלך חמש השנים שכיחנתי כנשיאת האקדמיה התמקדתי בכמה מהן: הראשונה, שלדעתי היא החשובה ביותר, היא לקדם את המדע בארץ. השתדלתי להיות בקשר אמיץ עם הקרן הלאומית למדע, כיום מקור המימון העיקרי למחקר תחרותי בישראל; כמו כן קיבלתי על עצמי לכהן כיו"ר תל"מ, הפורום שהקים פרופ' יעקב זיו, האחראי לאיגום משאבים לצורכי ציוד מחקר תשתית לאומי, ומשרת מטרה חשובה; כמה מיזמים, כגון הפוטוניקה וחקר המוח יצאו לדרך בתקופה זו ופעילותם מרשימה, ואחרים – מצויים עכשיו בשלבים האחרונים לפני אישור. תל"מ הוא גוף שפעילותו מתבצעת בהתנדבות מצד כל השותפים לה, התורמים ממשאביהם למיזמים – וזו דוגמה נדירה ומרשימה בישראל.

פעלתי נמרצות לאישור תכנית ה־Horizon 2020 בידי הממשלה, לצד הבעיות הפוליטיות שהתעוררו, היות שאני רואה במענקי ה־ERC חשיבות רבה ואחת ההזדמנויות החשובות ביותר למחקר הישראלי. הזוכים, הן במענקים למתחילים והן למתקדמים, נהנים גם מהגדלה ניכרת של תקציביהם, המאפשרת להם לבצע מחקר ברמה גבוהה, וגם מהיוקרה במערך המדעי האירופי, שחשיבותו רבה בפני עצמו. בשנים האחרונות קיימתי קשר עם מנהלי BSF ו־GIF, הקרנות הדו־לאומיות התורמות רבות למחקר באוניברסיטאות.

בתחום מדעי הרוח הוספנו לפעילות החטיבה את הרצאת בובר – הרצאה שנתית יוקרתית, על שם נשיאה הראשון של האקדמיה פרופ' מרטין בובר, מפי מיטב החוקרים הדגולים ממדעי הרוח. ההרצאה השנתית נערכת במתכונת הרצאת איינשטיין, של החטיבה למדעי הטבע, המתקיימת בהצלחה זה שנים באקדמיה. עד כה היו ההרצאות חשובות ומצוינות; זה עתה אף הופיע פרסום בהוצאה לאור של האקדמיה של ההרצאה האחרונה שניתנה לפני כשנה. האקדמיה הוסיפה לפעול גם בתחום של מדיניות מדע, בתחום של מדיניות מדע ואנו מקיימים סדנה שנתית על שמו של פרופ' אלכס קינן בהשתתפות מיטב המומחים בנושא.

אני שבעת רצון לציין את האקדמיה הצעירה שהוקמה בתקופת כהונתי והמתפקדת כגוף תוסס ורב פעילות, וחבריה נרתמים לעשייה בנושאים חשובים לקידום המדע בארץ.

מימין: הנשיאה היוצאת פרופ' רות ארנון עם נשיא המדינה מר ראובן (רובי) ריבלין ופרופ' נילי כהן - הנשיאה העשירית של האקדמיה

משימה נוספת של האקדמיה היא לפעול למען ישראל במתקני מחקר מדעי בין-לאומיים. בתהליך שארך זמן ושהאקדמיה הייתה שותפה פעילה בו, התקבלה ישראל כחברה מלאה ב־CERN, הישג חשוב בהחלט למדע הישראלי. כמו כן הגדלנו את חלקנו ב־ESRF – דבר המאפשר לחוקרים ישראלים רבים יותר לבצע מיזמים במתקן הסינכרוטרון האירופי החשוב הזה. פעלתי למען הצטרפות ישראל לפרויקט ה־Human Frontiers, שמדענינו נהנים ממנו מאוד, ומשרד המדע שוכנע בכדאיותו ואישר את הצטרפות ישראל, בתקצובו. האקדמיה סייעה ופעלה למעורבות ישראל גם ב־SESAME – מתקן הסינכרוטרון של המזרח התיכון, שהוקם בירדן, ושחשיבותו היא הן בתרומתו המדעית והן, ולא פחות, בהיבט הפוליטי.

האקדמיה מקדמת את הקשרים הבין-לאומיים עם אקדמיות עמיתות בעולם, ובתקופת כהונתי פעלנו להידוק הקשר עם כמה מהן: האקדמיה הצרפתית – שזה כמה שנים שאנו מארגנים כינוסים משותפים בדיסציפלינות שונות: מתמטיקה, פיזיקה, כימיה, והשנה יהיה כינוס במדעי החיים, בפריז; האקדמיות של קנדה, סין, יפן והודו איתן חתמנו בחצי העשור החולף חתמנו על הסכמים חדשים עמן; שתי האקדמיות הגרמניות,

האקדמיה ליאופולדינה למדעים והברדנבורגית למדעי הרוח; האקדמיה של קוֹרָאָה ועוד. עם האקדמיה הלאומית למדעים של ארצות הברית (NAS) חתמנו על הסכם מיוחד, שבמסגרתו אנחנו מקיימים את כינוסי קאוולי הבין-חומיים למדענים צעירים. כינוס משותף עם האקדמיה הרפואה האמריקאית ו־NAS מתוכנן להתקיים ב־2016 ויוקדש לנושא אתגרי הרפואה בתקופה של אוכלוסייה מזדקנת, הכולל השלכות הן במדעי החיים והרפואה והן במדעי הרוח והחברה. בבריטניה חתמנו לאחרונה על הסכם מיוחד עם ה־Royal society, הכולל גם מלגות לכתר־דוקטורט. זה בגדר ניסיון, ואני חושבת שהוא יהיה לתועלת רבה.

ראוי לציין שלמרות ניסיונות החרם האקדמי אנו עדים לאקדמיות נוספות המתדפקות על דלתנו לחתימת הסכמים מדעיים עם ישראל, וזה משמח ומאתגר, אך אני סבורה שיש לנהוג בזהירות ובאחריות.

נשיאי האקדמיה לשעבר וחברי המועצה בטקס חילופי הנשיאות – בשורה העליונה משמאל: ד"ר מאיר צדוק, פרופ' רפאל משולם, פרופ' ב"ז קדר, פרופ' דוד הראל, פרופ' יעקב זיו, פרופ' יהושע יורטנר, פרופ' מנחם יערי ופרופ' יוסף קפלן; בישיבה משמאל: פרופ' נילי כהן, הנשיא ראובן ריבלין ופרופ' רות ארנון

גם בייצוג המדע הישראלי – אנחנו"על המפה"! אנו פעילים מאוד בקשר עם הארגונים המדעיים הבין-לאומיים המרכזיים, ובהם הארגון החשוב ICSU, שבו האקדמיה היא ה-National Member – שמלבד להשתתפותנו במליאה, ישראל מיוצגת כיום בכל הוועדות, ובחלקן גם בנציגות יושב ראש או סגן יושב ראש. בארגוני האקדמיות הבין-לאומיים העיקריים האקדמיה מיוצגת ב-IAP, ב-ALLEA וב-AASSA, כלומר גם בארגון האירופי, גם בארגון האסיאתי ואף בארגון של אקדמיות אזור הים התיכון: EMAN – שעיקר פעילותו הוא דווקא במדעי הרוח והחברה, במדעי המזרח ובארכאולוגיה. בקורס לארכאולוגיה שהתקיים ברומא השתתפו גם החוקרים הישראלים, ולכך חשיבות רבה בהחלט.

מטרה אחרת של האקדמיה היא ייעוץ לממשלה. זהו נושא חשוב, שאנחנו מכירים את הבעייתיות שבו ולא פעם חשים שהאקדמיה מעוניינת ליעץ יותר לממשל. אך למרות זאת סימנו בשנים האחרונות כמה נושאים חשובים והעמדנו ועדות מומחים לבדיקתם, למשל פעלנו בנושא חקר הגז והנפט בים התיכון. אציין בסיפוק כי להמלצות הוועדה שמיניתי יש הישגים, ובעקבותיהם נוסדו בארץ שני מרכזי הוראה, אחד במרכז, והוא משותף לאוניברסיטה העברית בירושלים ולאוניברסיטת בן-גוריון בנגב, והשני בצפון, המשותף לטכניון ולאוניברסיטת חיפה. במסגרת זאת הוקם מרכז גם לחקר הים התיכון, שחברנו פרופ' צבי בן-אברהם עומד בראשו. זו פעילות חשובה, כי אם יש גז בים התיכון, חשוב שאנחנו נדע לנצל זאת גם לטובת מערכת האקדמית שלנו.

בתקופת כהונתי הכנו בפעם הראשונה, לפי התיקון לחוק האקדמיה, את הדוח על מצב המדע, שהוגש לממשלה ולכנסת והופץ בתפוצה רחבה. אנו שוקדים בימים אלה על הדוח החדש – ועדה שמינית מטפלת בהכנתו. ומובן שבכל שנה מוכן וסדור במועדו גם דוח שנתי של פעילות האקדמיה, שהעתק "חם מן התנור" מונח לפניכם.

משימה נוספת המצוינת בחוק האקדמיה היא פרסום כתבים. ואכן לשם כך לאקדמיה מחלקה ייחודית של הוצאה לאור, המתמחה גם בסוג של כתבים שלא יוצאו לאור אצל מו"ל אחר זולתה. בכהונתי הקמתי ועדה לבחינת הנושא, והיא הגישה את המלצותיה לקידום ולשיפור פעילות הוצאה לאור, ואני תקווה שהן ייושמו בקרוב.

אני מקווה שהעברתי לכם את רוח הדברים, כלומר את אופי התפקיד שמילאתי בשנים האחרונות. ולסיום ברצוני לומר מילות תודה, הן למועצת האקדמיה שאחראית לכל פעילותה והן לצוות האקדמיה הנפלא מאין כמוהו, ששוקד על המלאכה ללא לאות.

לכולם נתונה תודתי, כי בלעדיהם לא הייתי יכולה למלא את תפקידי. שאו ברכה.